

SLUSE

GLØTT

MEDLEMSBLAD FOR
TELEMARKKANALENS VENNER

NR.1 - 2020
36. ÅRGANG

TELEMARKKANALENS VENNER

STYRET 2019	Telefon
Tor Kjetil Gardåsen, Leder	938 36 389
Helge Øverbø, Nestleder	907 28 722
Frida Sviland, Sekretær	414 53 607
Bjørn Andersson	905 69 438
Sondre Bratsberg	995 75 531

Vara	
Agnar Waldemarsen	909 43610
Bardur Einarsson	901 46014

Redaktør	
Gunnar Sanden	917 48 130

Epost: kanalvenn@gmail.com

Adresse: Telemarkkanalens Venner
Postboks 372, Sentrum
3701 Skien

Bankkonto i Sparebank1 Telemark:
2650.11.45725

Facebook: Søk etter "Telemarkkanalens Venner".

Redaktør og grafisk produksjon:
Gunnar Sanden

Trykk: Superlativ, Ulefoss

Årsmøte

Det innkalles til årsmøte
i Telemarkkanalens Venner

onsdag 1.april 2020, kl. 18.00
på Spiseriet på Øvre Verket,
Ulefoss

Adr. Øvre Verket 1 (ta av ved Esso, kjør
til rundkjøringa og ta av til høyre og du
ser de røde husa på Øvre Verket)

Dagsorden Årsmøtet:

1. Åpning. Velkommen ved leder
2. Valg av møteleder, referent og protokollkomite
3. Årsmelding
4. Regnskap
5. Budsjett for drift og prosjekter
6. Valg
7. Arbeidsplan 2020
8. Innkomne forslag

Servering av pizza mm.

Velkommen. Det er også anledning til å bli medlem før møtet.

Kl. 19.30 etter årsmøtet vil det bli gitt orientering om Løveidprosjektet. Vi har invitert folk som har bodd i Slusemesterboligen til å fortelle om huset og hagen.

Hvis tid til overs, vil det bli vist bilder og fortalt om gamle brygger langs kanalen.

Bilder frontside: Vikingskip, Ulefoss.

Rehabilitering av Romnes brygge. På bildet Birger Bergland th. og Bernt Solvoll.

Frå Tinnålena. Tømmeret blei skilt i lommer etter merket til kjøparen. Foto Telemark museums bildesamling/Skiensvassdragets fellesfløtnings arkivTGM-SFF.00521

Strøklubbar og skillmerrer - trekk frå det gamle lensearbeidet

Av Tor Kjetil Gardåsen

Fleire stader langs vassdraget lå det lenser. Her blei tømmeret skilt og lagt i klubbar for å kunne fløtast ned kanalen og over vatna. I lensene måtte tømmeret til kvar kjøpar sorterast for seg, og skurtømmer og tømmer til slip måtte på same vis skiljast. Topp og kvist, rotvelte og «anna rask» som kom rekande ned saman med tømmeret måtte og skiljast ut ved lensene.

På lensa kunne det arbeide mange mann. På lensa på Dalen var det 30 - 35 mann i arbeid. Her sto Halvor Hansson Saltevje (Halvor Haugen), «Haugebonden», for lensa i lang tid. Garden som lensa låg under hadde ei årleg godtgjering for feste og

lensehus. På Dalen var dette Dalen vestre. Ingvald Kringlok fortalde at han begynna å arbeide på lensa på Dalen da han var 6 år gamal. På den tida var det 10 timars arbeidsdag. Ein liten guttepjokk kunne arbeide med å snu tømmerstokkane slik at merket blei synleg for dei som sorterte. Arbeidet på lensa var svært etterspurt blant unggutane. Ein del av dei som arbeidde på lensa hadde begynt i 16-17-årsalderen.

Frå lensa ved sorteringsanlegget blei tømmer slept inn i anlegget etter kvart som sorteringsarbeidet gjekk fram. Sorteringsanlegget skulle helst ligge der det var litt straum, slik at tømmeret heile tida rørte på

ikkje skilt, men flåtelagt i store strøklubbar som ved hjelp av vind og straum og delvis segl blei ført ned til lensene ved Kjeøya, der skiljing blei gjort. Ein slik tur frå

Arbeid på Tinnålensa i 1926. Kleivene på Notodden i bakgrunnen. Foto: Telemark Museums bildesamling/ Skiensvassdragets fellesfløtnings arkiv. TGM-SFF.1008.

seg i ein retning slik at mannskapet slapp å slite det fram med hakane.

Under merking og måling hadde tømmeret fått merke for kvar kjøpar, og etter desse skulle tømmeret sorterast ved lensa. På sorteringsanlegget var det ei skillmerr, to flåtar med ei gangbru over, der lensekarane skilte ut tømmer med ulike merke. Stokk for stokk blei undersøkt. Det var fleire skillmerrer etter kvarandre, og ved kvar av desse blei det som skulle skillast ut der skilt ut, resten gjekk vidare til neste skillmerr der andre merke blei skilt ut. Stokkar som hørte saman måtte samlas i ei lomme. I anlegget måtte ein freiste å plassere lommene slik at det ikkje blei altfor lang transport av tømmeret. Det skulle sorterast mange merke ved lensene. Ved Østerålensa i Lunde skulle det sorterast meir enn 30 merke. Eit merkekart for Skiensvassdraget frå 1911 syner 154 ulike øksemerke. Nokre hadde mykje tømmer, t.d. Aall. Mange gongar kunne det vere vanskeleg å finne merka på stokken. Det skulle vere minst tre klare merke på den, på rot, på topp og i midten. Men dersom trebiten ikkje hadde spretti ut når ein slo på stokken med merkeøksa eller stokken var sølete, kunne det vere vanskeleg å sjå merka.

Før fellesfløtinga tok over lensene ved Heddalsvatnet og Norsjø blei lasta i lensene

Heddal til Kjeøya kunne ta lang tid, kanskje fleire veker, og i Telemark går historien om dei to brørne som samstundes la ut frå Heddal. Den eine skulle til Amerika, den andre skulle segle en tømmerklubb til Kjeøya. Han som skulle til Amerika kom først fram.

Etter at fløtinga hadde tatt over lensene i 1882, blei det skaffa dampskip for sleping av tømmerklubbane. Da blei sorteringa lagt til lensene lenger opp i vassdraget.

Den gamle strøklubben hadde lag med stokkar med floer som lå mellom laga. Handklubbinga var eit tungt arbeid. Når klubben blei høg måtte ein dra tømmeret, som var vasstrukki og rått, opp på klubben, og dessutan kunne det vere kjempestokkar, som det ikkje sjeldan måtte vere 5-6 mann på. Strøklubben blei brukt til 1950-åra. Da blei den avløyst av klubbar med vaier rundt og klubbedokker som ein flytta med seg med motorbåt. Slitet med strøklubbing vart med dette borte.

Kjelder: Cappelen, D.: Skiensvassdragets fellesfløtningsforening gjennom 50 år. 1862 - 1912. En historisk oversigt utarbeidet av... Porsgrund 1913.

Gardåsen, Tor Kjetil: "Fløting i telemarksvassdraget og telemarkskanalen". Upublisert manus.

Kåsa, Johannes: Skognyttning. 1952. S. 157. Tor Enggrav, Lunde. Intervju ved Nils Nordskog og Tor Kjetil Gardåsen 1985. Telemark museum Hd 3070.

Tømmertransporten på Arendalsvassdraget

Av John Straume

Tidsbildet er våren for 90 år siden. Året er 1929. Fløtningssesongen, som pleier å vare i fem måneder, er så vidt i gang.

Fløtere og tømmermålere i arbeid.

Foto: Tore Fossum, Norsk skogmuseum

Vinterens produksjon

I løpet av vinteren er tømmer hugget og barket. Stokkene er lagt opp i store ruller på passelige steder langs det 20 kilometer lange Vråvatn og det 36 kilometer lange Nisser. Så snart vinteren slipper taket måles og merkes tømmeret. Stokkene blir merket med kjøpernes merker som blir hugget inn i stokkene. Med rissejernet blir kappemerket satt på stokkene. Massevirke og skurtømmer blir merket. Så rulles stokkene på vannet. Nå skifter tømmeret eier fra skogeier til oppkjøper.

Store tømmermengder

Slepebåten "Fram" er klar for sin 20. sesong i Arendalsvassdrags Fællesfløtningsforening. For utenforstående kan det virke som en slepebåt og to innlandsvann er småtteri. Slik er det ikke. Arendalsvassdraget er det 7. største fløtningsvassdraget i landet. 100-150000 kubikkmeter tømmer ble levert fra skogene i innlandet.

Bare fra Nissedal alene ble det levert 40.000 kubikkmeter tømmer i 1915. Arendalsvassdraget består av over 40 elver hvor det blir drevet fløtning dette året.

Kaptein Magnus

I 1929 har "Fram" fått ny kaptein. Det er 23 år gamle Magnus Tveitane. Magnus har overtatt jobben etter sin onkel, Mathias. Han tenker ikke på at denne jobben og denne båten blir arbeidsplassen hans så lenge fløtning blir utført i vassdraget. Magnus vet ikke at hans innsats skal gi ham legendestatus og kongens fortjenestemedalje for vel utført arbeid.

Magnus Tveitane på tømmervelta i 1970. Magnus ble berømt for sitt arbeid på Fram. Foto: Tore Fossum.

Til kaptein å være er 23 åringen ung i alder, men likevel erfaren på båten og i vassdraget. Alt i 1920 begynner han som fyrbøter på "Fram".

Vassdraget blir også trafikkert av to andre båter. Det er "Nissen" og "Dølen". De betjener gods- og persontrafikken. Magnus er godt kjent med "Dølen". Fire år tidligere blir Magnus hentet inn til "Dølen". Kaptein Olav Noraberg trang styrmann. Med 170 kroner måneden i hyre føler han seg nesten som framfødt. Folk sto i kø for å få arbeid på båtene.

Kystskippereksamen

Magnus bestemmer seg for å ta eksamen som kystskipper. Han drar til Porsgrunn og gjør unna et tre måneders kurs på halve tida. Da onkel Matias blir syk, er Magnus klar til å overta roret på båten som på folkemunne har fått navnet Tveitanebåten. Siden 1909 har det alltid vært en Tveitane om bord. Og slik skulle det bli – i alle fall i hundre år.

Denne fine seint-på-våren-dagen er slusene i Småstraum og Storstraum passert. De to slusene sto ferdige i 1914. De er 90 fot lange og bygget med imponerende murer av granitt. De to sluseanleggene jevner ut høydeforskjellen mellom Nisser og Vråvatn.

Fram fortøyd ved Storstraum sluse, det øverste sluseanlegget i Arendalsvassdraget.

15000 stokker

Oppe på Vråvatn setter Magnus kursen nord-vestover, mot Wraa og tømmerullen som skal sendes på vannet. De løse stokkene blir fanget inn i lensene.

Fra Wraa sleper "Fram" ringbommen over til Flatland hvor nye stokker tas med for transport ned vassdraget. Vinterens tømmerhogst samles inn med fløtningsselskapets slepebåt. Antall stokker og kjøpers navn blir notert i loggen om bord.

"Fram" sitt mannskap med kaptein, fyrbøter, maskinist, en sjauer og seks fløtere har kontrollen. De 15000 stokkene er beregnet til å være 5000 kubikkmeter tømmer. Et passelig stort slep videre nedover vassdraget til Treungen.

Denne dagen har de vinden med seg. Vind og strømforhold er avgjørende for Magnus og hans mannskap. Det gjelder om å få tømmeret ned det smale elvepartiet, gjennom dammene ved slusene.

Vind og strømforhold hjelper også for vedforbruket. Kaptein Magnus veit fra fyrbøtertida at det går med 300 favner bjørkeved på sesongen på den 60 fot store slepebåten. Det er viktig å spare så mye som råd på driftskostnadene. Magnus setter sin ære i det.

Elva og slusene

Noen dager seinere er slepet kommet ned igjen til slusene. Der løses ringbommene opp og fløterne slipper tømmerstokkene gjennom dammene. Stokkenes ville ferd i vårstor vannføring er også et underholdende syn for folk som tar turen til slusene for å se tømmerets ferd i strømmen. Nedenfor Småstraum sluse samles tømmeret opp igjen. Tømmeret i lensene blir gjort fast.

Den lange turen

Magnus og hans mannskap venter på vannstrømmen - og at vinden igjen skal gi optimale forhold for slepet over Nisser - en av Telemarks største innsjøer. Magnus regner med at han skal klare turen på 30 timer. Men om værgudene tverker, kan slepet ta opp til ei veke. Denne sesongen går det godt. De store tømmerlensene revnet ikke. Vinden sto for det meste fra rette kanten.

Bildet nedenfor: Fram ved øya. Slepebåten samler opp tømmer fra store og små ruller.

Samfunnsmessig viktig

Tømmeret er på vei til sagbrukene og fabrikkene langs Nidelva. Tømmeret sikrer

arbeidsplasser og utvikling av Arendal og bygdene langs vassdraget. Magnus og hans mannskap i Arendals Vasdrags Fællesflødningsforening hadde et stort ansvar. Og de klarte jobben.

Bildet tv: Mærkekart. Tømmerkjøperenes merker blei slått inn i stukkene med merkeøkser.

I 1971 var det slutt

De gjorde jobben helt til 1971. Da var det slutt på tømmertransport til vanns i Arendalsvassdraget.

“Fram” blir lagt i opplag og kaptein Magnus og båten hadde 15 tunge år.

Så fikk “Fram” et nytt liv og ble reddet fra forfall og skjærebrennerne. Men det er en annen historie.

Rehabilitering av Romnes brygge

Av Gunnar Sanden

Bildene viser det største hullet over og det mindre hullet under. Ny holdestein er her lagt på plass. Birger borer hull for bindhaker i jern.

Romnes brygge hadde i mange år stått med to store hull i steindekket. Problema for brygga blei også presentert i Slusegløtt i fjor. En holdestein hadde detti ut i Norsjø. Bølgene slo inn gjennom den ytterste muren. Mindre stein bak det ytterste murskallet blei gravd ut av bølgene som slo gjennom skallet. En var redd for at nye høststormer ville vinne, og at deler av brygga på sikt kunne bli gravd ut og bli ødelagt. Om det ville skje raskt eller om 10 år var ikke lett å vite. Tanken var at en ikke burde ta noen sjanser. Undertegna tok kontakt med Birger Bergland og vi så på tilstanden og hva som burde gjøres. Vi fant ut at vi burde gjøre noe med dette. I møte med Kanaladministrasjonen blei det klart at penger til brygga ikke kunne prioriteres i konkurranse med mange andre viktige oppgaver

og med relativt små budsjetter. Undertegna tok kontakt med Tor Kjetil Gardåsen og vi blei enige å gjøre noe med brygga og om å søke Sparebankstiftelsen Telemark Holla og Lunde om et bidrag for å sette brygga i god stand igjen. Vi blei enige om å kunne starte opp umiddelbart før vi fikk tilbakemelding på søknaden. Birger og undertegna begynte jobben på seinsommeren.

Birger fant en holdestein på Vrangfoss til erstatning til den som hadde falt ut. Undertegna sjekka med grunneier om han var positiv til at vi rydda vegen ned til brygga og til det påtenkte rehabiliteringsarbeidet. Her var det positiv tilbakemelding, og vegen ned til brygga blei rydda slik at en stor traktor kunne komme ned med stein. Birger satte samtidig i gang med å borre i holdesteinene for fester av bindhaker. Heldigvis fant en også fast fjell som holdesteinene kunne festes i. Vi la opp til at alle holdesteinene blei festa til hverandre. Dette var ikke tilfellet før, og forbedringen betyr ei mer solid brygge. I tillegg blei det altså lagt opp til fester av holdestein inn mot solid fjell. Igjen en forbedring. Kompressor og bormaskin blei lånt av Kanalen. Birger borra 16 hull ca. 15 cm. djupe, dvs. til sammen ca. 2,5 meter. Dette var hardt arbeid en lang dag. Deretter var det å ta mål for å kunne smi bindhaker som passa. Med lang erfaring i smiing kom Birger tilbake med bindhaker med diameter 25 mm. Alle jerna passa som hånd i handske, med litt ruggig på stein et par steder. Hulla blei fylt og bindhakene gysa med et tyntflytende stoff basert på en sementblanding. I dette arbeidet var Birger fagmannen, undertegna var "hjelpegutten". Stein blei bestilt fra Geir Bø i Helgja. Han kom med ca. 6 kubikk med flott stein av varierende størrelse. Mesteparten av lasset blei tippa. Undertegna tok i mot og meinte han kunne ta med seg en del tilbake. Vi

hadde vi god hjelp av en energisk og sterk kar, Bernt Solvoll. Sammen fikk vi plassert noen av de største steinene mellom jernstaga. I det heile

Bilde tv.: Nysmidde bindhaker legges på plass. Ny holdestein er på plass utafor Birger.

ville vel ikke få bruk for alt? Geir hadde erfaring for at det gjerne gikk mer stein enn ein trudde. Jeg stolte på fagkunnskapen hans, og også resten av lasset blei tippa av. Til slutt viste seg at det var så og si akkurat passe. 4-5 stein blei til overs. Og dette hadde Birger bruk for et annet sted.

Vi kunne ha gjort steinfyllinga lett vint, dvs. tippa alt oppi de to hulla som var. Risikoen ved å gjøre det var imidlertid stor. Store stein kunne ødelegge litt av det ytre skallet, og ikke minst ville noen av bindhakene mellom holdestein og fast fjell sannsynligvis bli skada.

var jobben god trening for armmuskler og rygg, men inniblant var det mat og kaffe, eller bare kaffe og prat. Trivelig å jobbe slik, og i tillegg hadde vi fin utsikt utover Norsjø i til dels flott september-vær.

Med all steinen på plass, fant vi ut at det var like greit å håndblande tørrbetong. Det var tvilsomt om en stor betongbil kom ned og ikke minst opp igjen på sleipt før. Småstein blei brukt i sprekkene mellom steinen før betongen blei dytta ned. I likhet med hvordan brygga nå så ut like ved de to til dels store hulla som hadde vært, så beslutta vi ikke å støpe dekke på toppen.

Litt av steinen som skulle på plass.

Beslutninga om å legge forsiktig på plass hver eneste stein var derfor lett å ta. Hadde ein hadde bare småstein kunne dette blitt tippa forsiktig rett oppi, men vi ønska ein kombinasjon av større og mindre stein for på den måten å hindre ei framtidig utgraving innafor yttermuren. Brygga slik den var i de to hulla som hadde blitt utgravd, besto stort sett av mindre stein. Også her blei den rehabiliterte delen av brygga mer solid enn før, men sjølsagt mer arbeidskrevende idet hver stein måtte legges ned med handmakt. Noen stein så store at ein måtte være to mann med spett for å få dem på plass. Første dagen med fylling av stein

Rom blei ikke bygd på en dag, heller ikke reparasjonen av Romnes brygge. Etter ca. 19 dagers arbeid var brygga klar, et arbeid som blei fordelt med ca. 9 dager hver på Birger og undertegna og en dag på Bernt Solvoll. Tungt arbeid ja, men god trening for rygg, armmuskler

og kne. Og som sagt mye trivsel og prat. Birger og Bernt er trivelige karer å jobbe sammen med. Vi brukte bare en brøkdel av kalkyla, og nå skal stein fra Geir Bø brukes på bl.a. en mindre

reparasjon på Ols brygge. I tillegg har vi penger til noen forbedringer på Ulefoss brygge (overrettlys), på Vrangfoss og på Landstad brygge i Flåbygd.

Det som har overraska meg er hvor mange positive kommentarer vi har fått for denne jobben fra folk som bur på Romnes, fra folk

som bruker brygga til bading og rekreasjon og fra andre som ser med velvilje på at kulturminner i kommunen blir tatt vare på.

Romnes brygge - litt historikk.

Romnesbryggen er oppført av interesserte "opsittere" i 1904 og har altså gjort tjeneste i 115 år. Byggearbeidet kom på kr. 1,026,15.

Slik så brygga ut i ca. 1982.

I boka "Telemarks-kanalene Registreringsrapport bygninger og anlegg 1982-1984" er de to svart hvitt bildene fra. I denne rapporten skriver en bl.a.:

"Et interessant trekk er at det innerst i fjæra er murt ei trapp for ilandstigning av kirkefolk fra småbåter. Et stykke opp på den naturskjønne vegen fra brygga ligger Romnes kirke, en gammel vakker steinkirke, som forøvrig familien Aall på Ulefoss har bekostet restaureringen av, og her finnes også familiens meget spesielle inngjerdete familiegravsted, alt i utførelse fra Ulefoss Jernverk. Denne enestående samling fortidsminner bør kunne gjøres til en attraksjon også for båtturister via Romnes Brygge, som uten tvil bør få en sentral plass i en fremtidig verneplan. Eventuell gjenreising av vareskur med vask/toalettbekvemmeligheter bør muligens vurderes.

Brygga er i meget bra forfatning og trenger ikke nevneverdige utbedringer."

Bryggefondet overtok vedlikeholdet av brygga, og i 1909 blei det bevilga kr. 100 "til forhøielse av den indre del av bryggen".

Det har stått et pakkhus på brygga. Rester av grunnmuren fins der også i dag. Det blei sagt at brygga blei skada av en lastebil. Vi veit ikke med sikkerhet når pakkhuset blei rivi. Jeg blei fortalt av en kar som bodde på Romnes at han og mange andre dreiv og stupa fra bryggetaket i yngre dager.

I nord-vest enden av brygga er det som beskrevet støpt trapp ned til vannspeilet slik at folk som kommer i småbåter lett kan legge til. Leserne er velkommen innom enten med båt eller til fots. Det er fint å bade ved brygga.

Kilder: 1. Norsjø-Skienkanalen. Skien 1913.

2. Telemarks-kanalene Registreringsrapport bygninger og anlegg 1982-1984.

Slusemesterboligens gåtefulle bakside

Av Tor Kjetil Gardåsen

Mot gårdsplass. Baksiden av huset tidlig på 1960-tallet. Denne fasaden var langt mer uregelmessig enn den symmetriske vestfasaden. Det er utvendige dører til leilighetene i første og andre etasje. Foto: Ingeir Raukleiv.

Under arbeidet med planlegging av tilbakeføringen av fasadene på slusemesterboligen på Løveid hadde vi tilgjengelig en rekke bilder som var tatt fra norsjøsidene og mot huset. Men hvordan hadde fasaden mot gårdssiden vært?

Gutta på Løveid. Kamerater på trappa til Raukleivs leilighet, som lå i andre etasje. Fv.: Halvor Øygarden, Lunde, Leif Raukleiv, Odd Sverre Kolstad, Lunde, Ingeir Raukleiv. Foto: Odd Sverre Kolstads kamera.

Tilsynelatende hadde ingen tatt bilde av huset fra denne siden, og i likhet med månens bakside var det en stor gåte hvordan slusemesterboligens bakside hadde sett ut.

Så dukket dette bildet fra Leif Raukleiv i Lunde opp. Han hadde flyttet inn i huset i 1950 sammen med sin familie. Hans far var kontorsjef og nestleder ved kanalen. Sammen med Ivar Sørensen, som et drøyt tiår senere flyttet inn i huset, hadde vi to personer med mye kunnskap om hvordan både huset og hagen hadde vært. Dette var til stor hjelp for landskapsarkitekt Anne Kaurin, som er engasjert av Telemarkkanalens venner til å lage en plan for rekonstruksjon av slusemesterboligens hage.

Leif Raukleiv som russ i 1967 med sin russebil i hagen bak huset. Russe bilen er av det ikoniske tyske merket BMW Isetta. Foto: Gunnar Raukleiv, med Leifs kamera.

Telemarkkanalens venner har fått kr. 970 813 fra Sparebankstiftelsen DnB og kr. 200 000 fra Stiftelsen UNI til restaurering av hus og hage. Planlegging av hagen og produksjon av vinduer er påbegynt i 2019, og arbeidene fortsetter i 2020.

Bilder fra Telemarkskanalen

Over: Strengen brygge. Foto Tore Rell. Under: Dalen med Rui og Bandak. Foto Bjørn Olav Haukelidsæter.

Tur på Kanalen i sommer?

Av Gunnar Sanden

En tur med Telemarksbåtene i sommer?

Hører du til det store mindretallet som ikke har tatt båten på Telemarkskanalen? Har du aldri tatt båten fra Skien til Dalen eller omvendt? Tar for lang tid sier du? Del turen i to da. Først fra Skien til Ulefoss eller Lunde, og deretter langs Vestvanna heilt opp til Dalen, eller omvendt.

Vente på båten.

Alle fra Telemark må unne seg det før ein fyller 90. Mange av oss reiser kanskje til Vestlandet i stedet til sommeren? Fint der, men så forferdelig bratt sier bror min. Det er jo veldig tungvint for vanlige folk å gå tur i de bratte liene på Vestlandet, sier han. Noe i det faktisk. Liker du vill natur, prøv Dalen i steden. Og detg fins mange flotte turer ellers - langs hele Telemarkskanalen.

Skal du til Spania i år sier du? Fint det, men kan vel minne om at dersom du og en venn reiser sammen er dere med å slippe ut like mye CO2 som du sannsynligvis slipper ut ved ett års bruk av bilen. Hva husker du forresten fra den siste turen til Alicante? Ta heller med sykkelen på båten til Fjågesund og sykle heim igjen. Den turen vil du huske resten av livet. Jeg har sykla der, og trur jeg har rett i at den turen husker du med glede i mange 10 år framover.

Er det skummelt å sykle langs riksvegen mellom Ulefoss og Skien sier du? Ja, enig i det, så jeg anbefaler at du sykler via Landsmarka, Høidalen og Kilebygda til Skien i stedet. Så moro a gitt. Og så fint å bade der.

Alle kommuner langs både Øst og Vestkanalen har mange fine merka turer, både gangturer og turer som egner seg godt for sykkel. I tillegg vil

naturligvis kano, kajakk og robåt være aktuelle framkomstmidler, som samtidig gir god trim.

I f.eks. Kanalkommunen Nome er det merka over 20-25 topturer med utgangspunkt i Lunde og Ulefoss området. Det er med andre ord nok å velge i. I tillegg er det merka mange fine sykkelløyper. Uansett vil sykkel være attraktivt langs med Kanalvassdraget fra Skien til Dalen, og den nasjonale sykkelruta går der.

Årsmelding 2019

1. Styret

Styret har i 2019 hatt følgende sammensetning:

Styremedlemmer:

- Tor Kjetil Gardåsen (leder)
- Helge Øverbø (nestleder)
- Frida Sviland (sekretær)
- Bjørn Andersson
- Sondre Bratsberg

Varamedlemmer:

- Agnar Waldemarsen
- Bardur Einarson

Kasserer:

- Christin Normann

Redaktør for Slusegløtt:

- Gunnar Sanden

Representant til Historisk Forum i Skien:

- Frida Sviland

Regnskapsfører:

- Marit Jørgensen – Nome regnskap.

Valgkomite:

Janne Lindgren og Arnold Nomme.

2. Årsmøte og styremøter

Årsmøtet var onsdag 10. april på Spiseriet på Øvre verket på Ulefoss. Det var 12 medlemmer til stede.

Etter møtet holdt Bjørn Olav Haukelidsæter foredrag om «Storauren i Bandak - også ein verdsarv?» Møtet var et samarbeid mellom Telemarkkanalens venner, Nome Rotary, Holla historielag og Øvre verkets venner.

Styret har hatt 5 møter og en befaring i 2019 (9/1, 6/3, 2/5, 12/9 og 11/12, samt styrebefaring 20/6 ved Lunde sluse). Formålet med styrebefaringen var bl.a. å se på mulighetene for et prosjekt rundt fløtningsinnretninger i Bandakkanalen

3. Medlemmene

	Personer	Bedrifter
2017	275	10
2018	Ca. 280	29
2019	Ca. 280	29

4. Slusegløtt

Bladet kommer med ett nummer i året, som sendes ut til medlemmene sammen med årsmøteinnkallingen. Gunnar Sanden er redaktør. Opplag 500.

5. Prosjekter

Muddern

Det har vært arbeidet med å få til en ny og forbedret søknad til Riksantikvaren. Nome kommune er søker, og søknadsfristen var 1/11. Gledelig var det at et stort og romslig takoverbygg over Muddern kom på plass i 2019 utført av Nome kommune. Fundamentet og havna er tidligere bygd av Telemarkskanalen FKF.

Slusemesterbolig og hage på Løveid

I 2019 har landskapsarkitekt Anne Kaurin arbeidet med å lage en registrering og plan for hagen. Registrering av tilstanden ca. 1965 ble levert foreningen i november, mens plan for tilbakeføring er ventet ferdig vinteren 2020. Det har lyktes å oppspore både informanter og bildemateriale som har kunnet si mye om hvordan både huset og hagen har sett ut. Viktige informanter var Leif Raukleiv, som bodde i slusemesterboligen fra 1950, og Ivar Sørensen, som flyttet inn i huset drøye 10 år senere.

Arbeidet med å planlegge restaurering/tilbakeføring av fasadene på huset har vært ledet av en faggruppe bestående av Aasmund Beier-Fangen og Tor Kjetil Gardåsen. Pensjonert byggmester Leif Johan Rønningen, Ulefoss, har sagt seg villig til å engasjeres av kanalen inntil to månedsverk for å utføre snekkerarbeidene.

Vinduer ble satt i bestilling hos Lorentzen trevare, Porsgrunn, i desember.

Det har tatt tid å finne frem til håndverker med antikvarisk restaureringskompetanse og tid til å utføre arbeidet. Likeledes har det vært uventet tidkrevende både å finne frem til hvordan fasaden har sett ut og hvordan den burde tilbakeføres

Planen er å gjennomføre historisk tilbakeføring av fasadene på slusemesterboligen og starte reetableringen av den historiske haven foran huset i løpet av 2020. Dette blir finansiert av tildeling fra Sparebankstiftelsen DnB og Stiftelsen UNI, pluss at Telemarks-kanalen FKF engasjerer snekker til å sette inn vinduene. Det er foreløpig ikke midler til å tilbakeføre parken bak huset.

Telemarkkanalens venner hadde satt som betingelse for å engasjere seg i prosjektet at det ble tilfredsstillende orden på Løveid. Samtidig sa foreningen at den ikke hadde til hensikt å involvere seg i leieforholdet. Ved årsskiftet flyttet imidlertid kafeens drivere på eget initiativ ut av huset. Telemarkskanalen FKF arbeider med å finne nye drivere med tanke på drift i 2020.

Brygger

I samarbeid med Holla historielag har det lyktes å restaurere Romnes brygge, som hadde en del murskader. Birger Bergland, Gunnar Sanden og Bernt Solvoll har stått for arbeidene med oppmuring. Birger Bergland har smidd bindhaker etter gammel modell. Det ble gitt en bevilgning til prosjektet fra Sparebankstiftelsen Holla Lunde på kr. 21 000. I tillegg kommer en stipulert egenandel for dugnad på kr. 8 000. Telemarkskanalen FKF kunne meddele at de ville ta

kostnadene med Birger Berglands lønn. Dermed er det penger igjen, som foreningen vil søke bidragsyter om å bruke til istandsettelse av flere brygger.

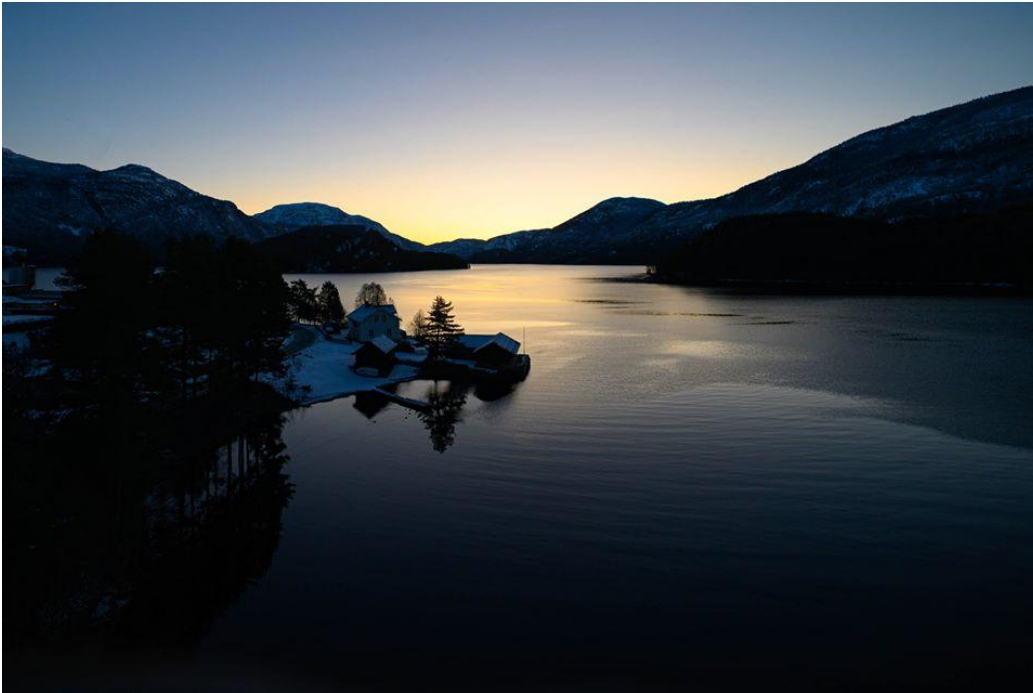
Foto: Tor Kjetil Gardåsen, Birger Bergland og Gunnar Sanden på Romnes brygge.

Det har vært foretatt befaringer til de fleste brygger langs Telemarkskanalen i løpet av året, og det er satt opp plan og budsjett for arbeider på ytterligere 4 brygger/steder i Nome. I tillegg har foreningen valgt ut to brygger i Sauherad som trenger utbedring. Her vil en i samarbeid med lokale aktører søke å opprette et nytt prosjekt som det søkes om midler til. Betingelsene for foreningens engasjement er at bryggene har kulturhistorisk verdi, er i offentlig eie og er tilgjengelige for allmennheten.

Foreningen har samtidig engasjert seg i å prøve å bringe klarhet i eierforholdene til flere av bryggene. På grunn av mangelfull dokumentasjon har dette vært et krevende arbeid. Arbeidet vil fortsette i 2020, og det vil søkes samarbeid med Telemarkskanalen FKF, IKA Kongsberg og Statsarkivet i Kongsberg.

Fløtningsinnretninger i Bandakkanalen

Foreningen ønsker å opprette et prosjekt rundt registrering, bevaring og rekonstruksjon av fløtningsinnretninger i Bandakkanalen. Det tenkes gjennomført en registrering av

*Spjotsodd, Kviteseid
Foto Bjørn Olav
Haukelidsæter*

innretninger som lenser, kar, landfester mm. og på grunnlag av denne utarbeide en plan som skal brukes til søknad om tilskudd. Medlemmer av gruppen er Birger Bergland, Helge Øverbø og Agnar Waldemarsen.

Havn for veteranbåter

Det er nedsatt en gruppe for dette bestående av Helge Øverbø og Sondre Bratsberg. Tipp ved Løveid er ett mulig sted for en slik havn. Ellers er det et miljø av båt- og motorinteresserte på Ulefoss brygge. Hensikten er å samle flere av kanalens gamle båter på ett sted som samtidig er synlig fra kanalbåtene. Det ønskelig å ha verksted og et lokale å samles på stedet.

6. Studietur

Tre av styrets medlemmer deltok på regionalparkens studiereise på engelske kanaler. Turen var lagt opp av styrets medlem Frida Sviland. Medlemmene deltok på egen kostnad.

7. Tilbud til medlemmene. Medlemsverving

Det er enighet i styret om at foreningen bør øke tilbudet til medlemmene. En vil prøve å få til samarrangementer med andre foreninger, bl.a. lokale historielag. I tillegg tas det sikte på å utvide digital kommunikasjon gjennom Facebook og hjemmeside, som vil knyttes til Telemarkskanalens hjemmeside. Frida Sviland arbeider med dette.

Det er påbegynt arbeid med medlemsverving, bl.a. en vervebrosjyre.

*Vikingskip kan gå
på grunt vann, men
her står et skip på
grunn i Eidselva,
Ulefoss i 2019.
Foto Gunnar
Sanden.*

Resultatregnskap for 2019

UTGIFTER		INNETEKTER	
Kontor/administrasjon	14 840,00	Medlemskontingenter	53 250,00
"Slusegløtt"	16 187,39	Renteinntekter	<u>3 106,00</u>
Møter	2 948,00		
Overskudd	<u>22 380,61</u>		
	<u>56 356,00</u>		<u>56 356,00</u>

Balanse pr. 31.12.2019

EIENDELER		GJELD OG EGENKAPITAL	
Prosjekt Løveid	33 132,50	Egenkapital pr. 01.01.19	241 000,90
Tilskudd prosjekt Løveid	<u>32 082,00</u>	Årets overskudd	<u>22 380,61</u>
	1 050,50	Egenkapital pr. 31.12.19	<u>263 381,51</u>
Bank konto 2650.11.45725	254 677,08		
Bank konto 2610.22.15256	5 058,43		
Frimerker	595,50		
Aksjer	<u>2 000,00</u>		
	<u>263 381,51</u>		<u>263 381,51</u>

Noter til regnskapet:

Skien, 31.desember 2019/6. mars 2020

- 1) Aksjer: 2 aksjer i Skien Dalen Skipsselskap AS til bokført verdi kr. 2.000.
15 andeler a kr. 200 i Slepebåten Eriks Venner og 1 aksje a kr. 1.000 i Visit Telemark AS er bokført til kr. 0.

Regnskapet er ført av Nome Regnskap

Budsjettforslag

INNETEKTER		UTGIFTER	
Medlemskontingent	55 000	Kanalprisen og gaver	1 000
Prosjektstøtte bryggeprosj. Nome 1)	21 000	Kontor/administrasjon	20 000
Plakater/salg "Slusegløtt" mm.	1 000	Slusegløtt	25 000
Renter	3 000	Styre- og medlemsmøter	5 000
Underskudd	70 000	Årsmøtet	5 000
		Bryggeprosjekt i Nome	21 000 1)
		Diverse utgifter	3 000
		Prosjekt	70 000 2)
SUM INNETEKTER	150 000	SUM UTGIFTER	150 000

Underskudd 2020 kr. 70 000, som blir dekket av opparbeidet egenkapital.

Prosjekt: 1) Bryggeprosjekt Nome tilskudd fra Sparebankstiftelsen Holla Lunde kr. 21 000. Egenandel bryggeprosjekt Nome kr. 8000 tas av de 70 000 til prosjekt. Se eget spesifisert budsjett.

2) Prosjektmidler kr. 70 000 tas av konto 2650 11 45725. Det vises til arbeidsplan, bl.a. egenandel ved søknader om tilskudd til brygger i Nome og Sauherad og til prosjekt fløtningsinnretninger i Bandakkanalen

For større pågående og kommende prosjekter vil det bli satt opp egne prosjektbudsjett/regnskaper i tillegg til ordinært driftsbudsjett.

Arbeidsplan for 2020

Løveid. Slusemesterbolig og hage.
Bryggeprosjekt Nome (Romnes, Ols, Ulefoss, Vrangfoss, Landstad)
Bryggeprosjekt Sauherad (Årnes og Sanden).
Fløtningsinnretninger i Bandakkanalen.
Muddern.
Veteranbåthavn.

Div. saker iht. notat "Prosjekter og tiltak telemarkskanalen " (1/10-2018) (bl.a. rettigheter til og bruk av brygger, belysning, lenser, estetikk, orden, landskapsvern og -pleie, skilting)

Valg – Valgkomiteens forslag

Styret og tillitsvalgte i 2019

Tor Kjetil Gardåsen leder
Bjørn Andersson styremedlem
Frida Sviland styremedlem
Helge Øverbø styremedlem
Sondre Bratsberg styremedlem
Varamedlemmer:
1. Agnar Waldemarsen
2. Bardur Einarsson

Valgkomité:
Janne Lindgren leder
Arnold Nomme

Styret får fullmakt til å oppnevne en tredje person til valgkomiteen.

Forslag til styre og tillitsvalgte for 2020

Tor Kjetil Gardåsen leder På valg for 1 år til 2021
Bjørn Andersson På valg for 2 år til 2021
Frida Sviland Ikke på valg
Helge Øverbø Ikke på valg
Sondre Bratsberg På valg for 2 år til 2021

1. Agnar Waldemarsen På valg for 1 år til 2021
2. Bardur Einarsson På valg for 1 år til 2021

Forslag til valgkomité:
Janne Lindgren leder Går ut 2020
Arnold Nomme På valg for 1 år til 2021

Trafikk med Kanalbåtene

I 2011 var det 150 års jubileum for Norsjø-Skien kanalen, og i 2012 var det Telemarkskanalen minutt for minutt i NRK. Flommen i 2015 var en negativ faktor for kanaltrafikken i det året. Økningen i 2016 i både antall totalt antall passasjerer har fortsatt i 2017, 18 og 19.

År	Antall passasjerer på kanalbåtene			Antall fritidsbåter	
	Rute	Charter	Totalt	Skien sluse	Ulefoss sluse
2011	20 390	3 786	24 176	595	206
2012	17 038	2 947	19 985	590	231
2013	19 533	2 732	22 265	609	265
2014	15 814	7 093	22 907	565	240
2015	17 094	3 535	20 629	434	191
2016	18 703	4 731	23 434	499	241
2017	20 670	5 125	25 795	542	287
2018	19 837	6 007	25 844	544	234
2019	21 865	5 507	27 372	526	251

Studietur til engelske og walisiske kanaler

Av Frida Sviland

I september 2019 reiste Telemarkskanalen regionalpark på studietur med sine samarbeidspartnere. Ett av temaene for studieturen var de frivilliges rolle, og fra Telemarkkanalens venner deltok leder Tor Kjetil Gardåsen, styremedlem Helge Øverbø og styremedlem Frida Sviland.

Bildet: Anderton Boatlift (1875), en svær jernheis for båter som forbinder de to vannveiene, The Weaver Navigation og The Trent & Mersey Canal, med en høydeforskjell på 15 meter.

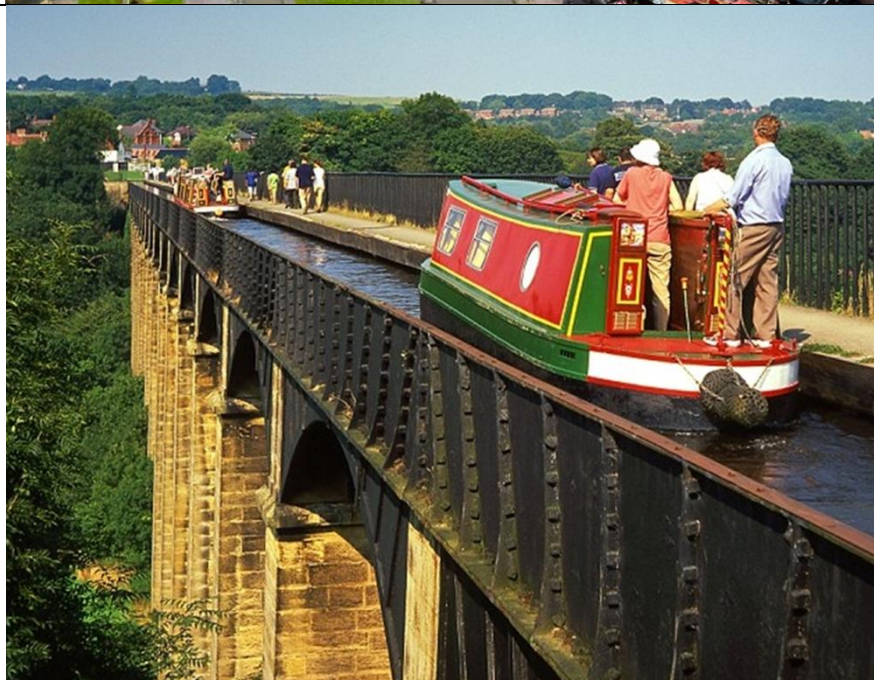
Turen var planlagt i samarbeid med Canal & River Trust, tidligere British Waterways, en stiftelse som eier og driver kanalene i England og Wales. Folk fra stiftelsen var med oss som lokalt vertskap på mesteparten av turen. Slagordet til stiftelsen er Waterways and Wellbeing – making life better at the water.

Vi hadde base i den historiske byen Chester i England, på grensen til Nord-Wales. Derfra gjorde vi tre utflukter til Anderton Boatlift, se over, og til:

National waterways museum, Ellesmere port. Et stort tidligere havneområde ved utløpet av elva Mercy, som er drevet av Canal & River Trust.

Pontcysyllte Aqueduct, rett over grensa til Wales. En vakker 300 meter lang akvedukt som er en del av Llangollen canal, med både vannvei og vandrevei på toppen.

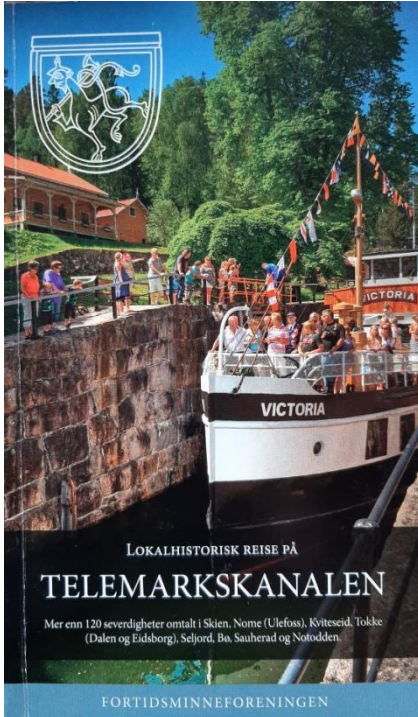

På alle steder traff vi frivillige som museumsvakter, lærere, formidlere, serveringspersonell og vedlikeholdsarbeidere.

Canal and River Trust har i mange år drevet systematisk med organisering av frivillig innsats. På nettsiden har frivillige en stor plass, der folk oppfordres til å bidra både praktisk og økonomisk. Se <https://canalrivertrust.org.uk/volunteer>.

Turen var en stor inspirasjon for Telemarkkanalens venner. Opplevelsen av de flotte kanalaneleggene, møtet med våre frivillige britiske kolleger – og ikke minst at vi ble bedre kjent med de mange andre aktører langs Telemarkskanalen som var med.

Bok om Kanalen

I 1997 blei Lokalhistorisk reise på Telemarkskanalen gitt ut og med nye opplag i 2011. Boka er ført i pennen av Tor Kjetil Gardåsen og gir en grundig orientering om f.eks. kulturminner, sagn og severdigheter. Ei god bok for den kanalinteresserte.

Dersom du ikke får tak i boka på en bokhandel, prøv antikvariater eller tursistinformasjonskontor.

Stoff til "Slusegløtt" 2021

Stoff til Slusegløtt strøyer ikkje til av seg sjøl. Redaktøren erfarer at han må mase, og likevel er det ikkje lett å få stoff. Oppfordringa til alle som les dette, er å ta pennen eller PC-en fatt og å sende stoff til neste års blad.

Og ein kunne f.eks. skrive mykje meir om trafikken mellom Oslo, Skien og opp til Notodden både før, under og etter den historiske industrisatsinga på Notodden og Rjukan. Her har både Kanalen og Tinnsjøen vori med i å kunne realisere denne historiske industrisatsinga. Det same gjeld Telemarkskanalens rolle under den store Tokkeutbygginga i Vest-Telemark på 50, 60 og 70-talet.

Kanalprisene

Disse har mottatt Kanalprisen:

- 2018 Arvid Sten Kaasa
- 2014 Asbjørn Lia, Skien
- 2012 Ole Bjørn Ulsnæs og Nina Evensen, Skien
- 2011 Thor Morten Halvorsen, Dalen/Oslo
- 2010 Per Svein Bratsberg, Skien
- 2009 Gunnar Sanden, Ulefoss
- 2008 Marie Bergsli, Skien
- 2007 Vidar Edvardsen, Skien
- 2006 Øystein Dalland, Per H. Misund, Bø/Ulefoss
- 2005, 2004, 2003 Ingen utdeling
- 2002 Viser ved Kanalen
- 2001 Johan Rye-Holmboe, Skien
- 2000 Grete Midtbøen, Lunde slusekafe
- 1999 Sverre Lindalen, Ulefoss
- 1998 Skotfoss Historielag
- 1997 Ivar Haukelidsæter, Dalen
- 1996 Skuespillerkompaniet i Sauherad
- 1995 Birger Bergland, Lunde
- 1994 Ajersida Velforening, Lunde
- 1993 Helge Øverbø, Skien
- 1992 Vibeke Mohr, Skien
- 1991 Reidar Jenssen, Skien
- 1990 "Dugnadsgutta i Flåbygd"

Slusegløtt for 25 år siden

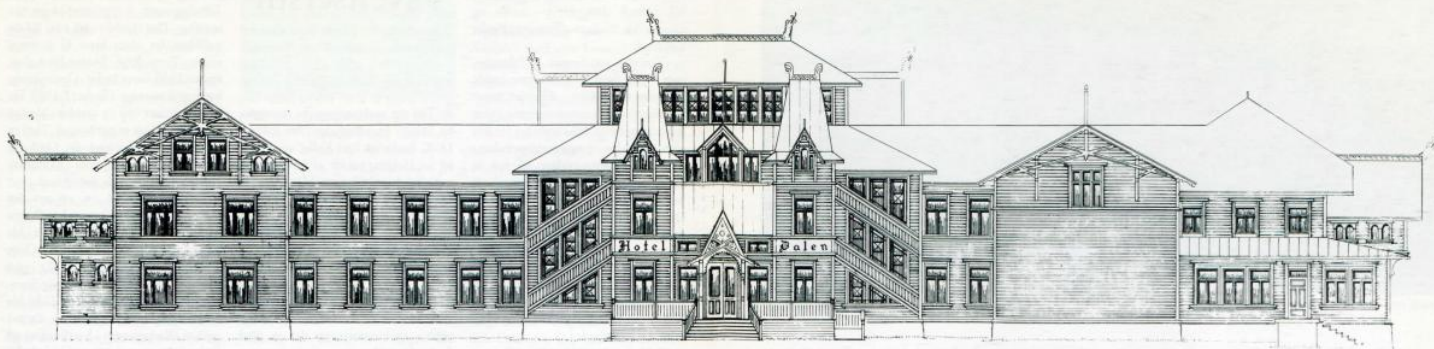
Som fast spalte har vi med stoff fra "Slusegløtt" for 25 år siden. Året vi har med her er 1994. Det blei i 1994 utgitt to utgaver hver på 16 sider.

Nedenstående er kopiert fra den første utgava. Dette er en del av en lengre artikkel om Hotel Dalen som det blei kalt da, og som i 1994 var 100 år. Artikkelen er skrevet av Brit Wiedswang i Børve & Borsenius AS. I 1991 bevilget Tokke kommune 15 mill.kr. til rehabilitering inklusive ventilasjon, møbler mm.

Brit Wiedswang avslutter artikkelen sin bl.a. slik:

"Som 100-ars jubilant i 1994 står Hotel Dalen i sin fulle prakt med dragehodene kneisende mot himmelen. Igjen er det blondgardiner i vinduene, løpere i korridorene og tidsriktige møbler i hall og spisesal. Selv det viktorianske hageanlegget mot Bandak er delvis rekonstruert. Alt ligger til rette for vandring på altanene og høy sigarføring i damesalongen. I skrivende stund er dette likevel umulig."

Hotel Dalen 100 år

Fasade vest. Rehabiliterert som originalt.

Etter en hel dags ferd på kanalen fra Skien, ankommer man stedet der landskapsrommet åpner seg så storslagent og renskåret at det har fått betegnelsen Dalen med stor D. Nærmest symmetrisk i dalbunnen, som fondmotiv mot enden av Bandaksvannet ligger Hotel Dalen som et Soria Moria slott. En kan undres over hva som førte til at et slikt detaljrikt og storslagent dragestilshotell ble bygget akkurat her for 100 år siden.

Bakgrunnen for at hotellet ble bygget, var at det i siste halvdel av 1800-tallet foregikk en storstil utbygging av turistlandet Norge. De bedre økonomiske forhold med vei-, jernbansamt kanalbygging som følge, ga grunnlag for en turisme som krevde en omfattende hotelloppbygging.

Det vokste frem en turistnærings vesentlig rettet mot den mellom-europeiske overklasse som gjennom reisehåndbøker og malerier var blitt fristet til å oppleve den dramatiske norske

naturen. De var ikke lenger som i det tidlige 19. århundrede oppdagelsesreisende, som krøp frem på maven for å se ned på fossefallet i dypet. Gjennom hele 1800-tallet hadde turistene fortsatt et snev av 1700-tallets syn på landskapet som en park som ville bli enda skjønnere når mennesket kunne rette litt på naturen. I Sveits ble fossefall lyssatt med farget lys som ble tent for et jublende publikum.

Det var ikke bare ønsket om "oppleveseferier" som førte til at det ble bygget etter forholdene enorme hoteller på de mest avsidesliggende steder i Norges land. Helbredelse og helse var også dengang aktuelt. For enkelte var et kuropphold på sanatorium en livsnødvendighet, men det fantes etterhvert alle avarter av hoteller og sanatorierhoteller som kunne tilby mer luksusbetonte såkalte "klimatiske kurer", d.v.s. å ligge på verandaen i frisk luft, gjerne kombinert med overnærning.

Altaner og verandaer ble et typisk tegn på denne turismen fra 1880-årene. Fremdeles skulle bli brun.

"I mildt godt Veier er det sundt og behagelig at spadsere på Altanen" er et godt råd fra denne perioden som gir en fornemmelse av tidens ånd.

Dekoren, som etter hvert ble typisk for disse altanene, hentet inspirasjon til sitt formuttrykk i svundne tider.

Ved arkeologiske og historiske publikasjoner, gjennom litteraturen og malerkunsten fikk begeistringen for sagatiden og den gamle nasjonale stilen stadig ny næring. Den lange rekken av oldsaker som ble funnet i løpet av 1800-årene, ga forbilder for dragestilsdekoren. Ikke minst fikk de store vikingskipfunnene stor betydning. Tuneskipet ble funnet allerede i 1867, Gokstadskipet i 1880. Da Osebergskipet ble funnet i 1902, hadde dragestilen innen bygningskunsten allerede hatt sin blomstringstid.

I 1867 var Sverige - Norge representert ved verdensutstillingen i Paris med en paviljong i dragestil. Denne ble prefabrikkert, satt opp og demontert som et byggesett. Paviljongen vakte stor begeistring og dannet opptakten til en omfattende katalogvare- og ferdighusproduksjon der byggherrene gjerne var "lakselorder" eller jegere som ønsket et jaktstolt i Norge eller andre steder. Dragestilen omfattet også utforming av møbler og interiør.

I sin avhandling "Kur- og sesonghoteller i Norge 1880-1900" beskriver Axel Christopher Mykleby de fem store hotellene, Grand Hotel i Molde, Fleischers Hotel på Voss, Stalheim Hotel i Vossestrand, Hotel Hardanger i Odda og Hotel Dalen i Lårdal. Disse var Norges største hoteller på landsbygda og i de mindre tettstedene.

Hotel Dalen er det andre av de fem store hotellene som fortsatt eksisterer, og sannsynligvis det best bevart.

Hotellet ble bygd i krysningspunktet for flere turisttruter og reisemål: Rutene fra Hardanger, Rogaland og Agder, fra Kragerø, Skien, Kongsberg og Tinn. Stedet hadde alt to små hoteller fra før av: Tokkedalens hotel og Hotel Dalen (det eldre) ved dampskipsbyggingen. Her på elvesletten ved endepunktet for Norsjø - Bandakkkanalen (ferdig 1892) investerte en rekke Skiensborgere, deriblant brukseier Hans Larsen og grosserer L. Rød, i et stort turisthotell. Byggmester Andersen fra Skien utførte oppdraget. Hotellet ble delvis prefabrikkert i Skien og fraktet til Dalen med kanalbåtene. Det kunne derfor settes opp på rekordtid. I 1894 kunne hotellet innvies. Opprinnelig hadde hotellet 80 rom, 125 senger og 4 bad. Den nordre fløyen var planlagt fra starten av, men ble først reist senere, slik at sengekapasiteten ble 160 senger. Branntakst for bygget var 200.000,- kroner. Til hotellet hørte et eget kraftverk som leverte strøm til belysning. Det var i bruk frem til 1918.

Når man ankommer hotellet, kommer man inn i et forrom med kontor og resepsjon på sidene. Dette leder inn i den store sentrale hallen. Her er interiøret inspirert av stavkirker og stemningen er nærmest sakral. Hallen er omgitt av ganger på tre sider og av tre salonger på rad på den fjerde siden mot haven og Bandaksvannet. Gange- nne fortsetter i bygningens lengdeakse

ble hotellet karakterisert som "Et stort, fortreffelig anlegg". Værelsespris kr. 2,00 og middag fra kr. 1,50. Hotellet må ha hatt sin storhetstid fram til 1. verdenskrig. På gjestelisten står konger og keisere, hvis navn går igjen i gjestebøkene i andre sveitserhoteller i Norden.

Mens de fleste av disse sveitserhotellene for lengst er lagt i aske, kan Hotel Dalens kraftfulle arkitektur fremdeles oppleves. Hovedinngangen er på vestsiden, vendt mot bygedesentret Dalen.

Når man ankommer hotellet, kommer man inn i et forrom med kontor og resepsjon på sidene. Dette leder inn i den store sentrale hallen. Her er interiøret inspirert av stavkirker og stemningen er nærmest sakral. Hallen er omgitt av ganger på tre sider og av tre salonger på rad på den fjerde siden mot haven og Bandaksvannet. Gange- nne fortsetter i bygningens lengdeakse

I år har altså Dalen Hotell, som det blir kalt i dag, også et jubileum. Dette eventyrhotellet på Dalen er 125 år.

REHABILITERING, PM5

(PM5, Papirmaskin 5 i Union)

Fra Steinar Moe Eiendom AS v/Heidi Sjerne

Når man starter prosessen med å rehabilitere et bygg som PM5 er det en forholdsvis krevende øvelse. Bygget ble fredet i 1986, som det første industribygget i Norge. Det medfører at det er strenge krav både til tilbakestillelsesgrad og materialvalg.

Vi har under hele prosessen hatt tett kontakt og godt samarbeid med riksantikvariske myndigheter og konsulenter som er spesialisert innen fagområdet.

Vi skal rehabilitere hele bygget og fylle det med innhold, og første fase med utvendig istandsetting er nå ferdig. Vi har rensert fasadene.

Det er gjort en omfattende reparasjonsjobb grunnet setnings- og frostskaider.

Alle beslag er restaurert. De er sandblåst, grunnet og malt opp. Det er også byttet noen kobberrenner.

Bilder: PM5 før og etter rehabilitering.

Gammelt puss er fjernet, vi har murt opp fasaden, grunnet og malt bygningskroppen som ikke er tegl. Prøver av bygget er analysert for å komme frem til riktig farge. Det er brukt silikat maling med mineralske pigmenter fra Keim.

Heissjakten i sørenden av bygget var ikke original, og vi har fjernet denne for å tilbakestille bygget.

Deler av taket er totalrenovert. Vi har satt inn nye bjelkelag, ny takpapp og nye kobberbeslag.

Vinduene som er satt inn fulgte med bygget når vi kjøpte det. Disse ble i sin tid kjøpt inn av tidligere eiere men aldri montert. Vi utreder nå om disse skal byttes ut, men foreløpig vil de bli stående for at bygget skal være tett.

Tur langs med Kanalen - Noen Middeldalderkirker

Av Gunnar Sanden

Det fins nær sagt uendelige kombinasjoner av interessante turer en kan gjøre langs med Telemarkskanalen. I forrige utgave av Slusegløtt hadde vi en artikkel om Lårdalstigen. Her skal vi ta for oss en tur som passer best på sykkel kombinert med et par etapper med Båten. Eventuelt at en bruker andre offentlige transportmidler eller egen bil. Det vi tenker på å ta en titt på er noen av de Middeldalderkirkene som fins langs med Telemarkskanalen. Dette er byggverk fra ca. 1200-tallet, altså bygg som er ca. 800 år gamle. Noen av de eldste byggverk som fins i Telemark. Det er byggverk som er i bruk til gudstjeneste og andre tilstelninger den dag i dag. Det er byggverk som årlig tiltrekker seg tusenvis turister og fastboende. Det er byggverk som fortsatt betyr noe for folk og som har gjort det i 800 år.

Med utgangspunkt i Grenland kan en ta båten til Ulefoss og har da en Middeldalderkirke - Romnes kirke og en Middeldalderuin, Holla kirkeruin i gangavstand fra Ulefoss sluser. Det er forventes å være merket gang å sykkelveg (er ikke merket i skrivende stund) fra Krøsset ved Ulefoss sluser til Romnes kirke og Holla kirkeruin.

Holla Kirkeruin/Hollanar kirkja

Som nevnt går det en merket gang- og sykkelveg opp til Holla kikeruin som ligger på en høyde 2,3 km fra Ulefoss sluser. En går opp på under en halvtime og det er heller ikke brattere enn at en kan sykle opp. Kirkeruinen ligger med flott panorama-utsikt utover bl.a. Norsjø, Søve, Sauherad, Valebø og med vid utsikt forøvrig også. En vet ikke med sikkerhet hvilket år Holla Gamle

Holla kirkeruin.

kirke er bygd, men en regner med rundt 1200-tallet. I 2018 blei det feira 800-års jubileum både for denne kirka og for Romnes kirke, der en heller ikke vet eksakt byggeår. En har altså her anslått byggeåret til 1217. Byggstein blei henta nær ved kirka men utskjæringer i stein er gjort i søvitt fra Fensfeltet. Denne lyse steinen med mørke prikker er en steinart som har fått navnet sitt lokalt fra - Søve. Dette er den lokale marmor. I 1794 blei kirka pussa opp med bl.a. ny altertavle. Altertavla kan en i dag se på Norsk Folkemuseum på Bygdøy. Etter at det blei bygd en ny Holla kirke i 1867, blei den gamle steinkirka delvis revet i 1878. I 1923 blei så ruinen restaurert i omtrent den tilstanden som er i dag.

Det bli nå bl.a. arrangert Olsok-feiring i ruinen. I en 10-års periode har det blitt jobbet med å erstatte ei feilaktig fuging med sement og erstattet denne med kalkmørtel. Kirkeruinen har i nylig fått omfattende belysning som kan ses godt nedenfra Riksveg 36.

Romnes kirke

Romnes eller Rumanes kirke blei bygd omtrent samtidig med Hollanar kirkja og feira som sagt 800-års jubileum i 2017. Tilstede var da bl.a. dronning Sonja som også fikk en presentasjon av Romnes kirke. Kirka er via til St. Laurentius, som

var en martyr som blei pint og brent på ei rist år 258 e.Kr. i Roma. Nederst å den syd-østlige kortveggen kan en skimte ei rist som trolig er for å markere dette. Kirka har etter Reformasjonen hatt mange eiere, prost Alstrup i Bamble, Cappelen-slekta, Kommunen fra 1864, familien Aall og kommunen igjen - så seint som i 1986.

Kirka har alterbok fra 1584. I våpenhuset er et hjul-solkors fra Middelalderen. På kirkegården er det verdt å se på gamle gravkors i jern laga av lokale smeder. Det eldste er fra 1665 og er et bevis på datidas tradisjon og er et bilde på gammel industri historie.

På kirkegården ligger mange av Henrik Ibsens forfedre.

Etter å ha sett på to middelalder-byggverk på Ulefoss, tar vi turen opp Vestkanalen i retning Kviteseid og Dalen. Er en sprek, er det en fin tur å sykle Ulefoss, Lunde, Flåbygd, Kilen, Fjågesund og til Kviteseid Gamle kyrkje. Dersom en vil unngå biltrafikk kan en sykle vegen om Ulefos Hovedgaard, som er et vakkert slott fra 1807, følge Skarravegen til Eidsfoss sluser og til selve indrefiletten i

Telemarkskanalen, Vrangfoss sluser. Derfra eventuelt om Tveitankroken til Lunde sluser. Dersom en også har lagt inn et besøk på Øvre Verket som er et tun med gamle arbeiderboliger og nå med mange fine museums-lignende utstillinger og eventuelt et måltid på restauranten der, har kanskje dagen gått.

Kviteseid gamle kyrkje

Kviteseid gamle kyrkje ligg et par kilometers gange frå Spjotsodd bryggje. Sykler en eller kjører motorkjøretøy ligger den like der vegen fra Fjågesund krysser riksvegen mellom Vrådal og Kviteseid.

Kirka er ei steinkirke fra 1100-tallet, og blir regna som ei av de eldste i Telemark. Kirka er via til St. Olav. Kirka ligger fint til ved sida av Kviteseid Gard, som eies

av Cappelen på Ulefoss. Det er fin utsikt utover fjorden og en kan også se kirka fra båten. Kirka her i nærheten av Hollenderodden var ei hovedkirke for Kviteseid, Flåbygd, Tørdal og Lårdal. På kirkegården skal det være gravlagt ca. 70.000 mennesker. Magnus Brostrup Landstad er en av de kjente prester som tjenestegjorde her.

Eidsborg stavkyrkje

Eidsborg stavkyrkje er sannsynligvis bygd på 1200-tallet, dvs. omtrent på samme tid som steinkirkene på Ulefoss. Kirka er fortsatt i bruk som sognekirke i Tokke. Kirka er vigsla til St. Nicolaus eller Nikuls som han blir kalla på vest-Telemark dialekt. Nikuls er skytshelgen for ferdafolk. Også denne stavkirka ligger vakkert til med fin utsikt. Bare få meter fra kirka ligger det

interessante Vest-Telemark museum med egen Telemarkskanal der barn og voksne kan leike kaptein eller slusevokter. Kirka ligger ei halv mils veg fra Dalen bryggje. Det er en fin gå- eller sykkel-tur, men en strev-som tur opp det bratte Eidsborg berget. Belønninga er fin utsikt og et område med rik blomsterprakt, bl.a. orkideer. Kirka ligger et par kilometer nederfor området der en brøyt ut brynestein.

ÅRSRAPPORT VASSDRAGSANLEGG 2019

Denne rapporten er årsrapporten fra Telemarkskanalen bortsett fra at en har kuttet ut et par bilder . Her er mange detaljer, men vi valgte å ta med alt unntatt noen bilder. Red.

Sluseanlegg:

Skien sluse	1 kammer, 5 m løftehøyde
Løveid sluse	3 kammer, 10 m løftehøyde
Ulefoss sluser	3 kammer, 11 m løftehøyde
Eidsfoss sluser	2 kammer, 10 m løftehøyde
Vrangfoss sluser	5 kammer, 23 m løftehøyde
Lunde sluse	1 kammer, 3 m løftehøyde
Kjeldal sluse	1 kammer, 3 m løftehøyde
Hogga sluser	2 kammer, 7 m løftehøyde
Totalt	52 sluseporter

Damanlegg;

Damfossen, Vrangfoss, Lunde og Kjeldal

Sammendrag

Årsrapporten inneholder en beskrivelse av utført vedlikehold, pågående prosjektering og en tilstandsvurdering.

Vedlagt rapporten er en oversikt over utførte tilsyn og en 5 års langtidspan.

Over flere år har det nå pågått et kontinuerlig arbeid med å utvikle et komplett vedlikeholdssystem for kanalen.

Dette er blant annet forankret i at:

- Riksantikvaren har fattet vedtak om freding av Bandakkanalen i 2017.
- Det må søkes om tillatelse/dispensasjon for tiltak som går utover vanlig vedlikehold
- Vedlikehold skal ivareta opprinnelig utforming og funksjon
- Dispensjon for nødvendige tiltak etter damsikkerhetsforskriften
- Forvaltningsplaner

Norconsult er involvert i arbeidet og vi har hatt som mål å kunne dokumentere at konstruksjonene har tilfredsstillende sikkerhet for bruk av sluseanleggene innenfor gitte normalvannstander. Når denne vannstanden fravikes stenges kanalen.

Anleggene skannes i 3 D for at ny dokumentasjon og som underlag for styrkeberegninger.

Det er inngått en avtale med Statkraft om å overta eiers ansvar for damanleggene Kjeldal, Lunde og Vrangfoss dammer.

Rehabilitering av klappelukene i dam Damfoss er fullført. Det gjenstår å få bygget en forlengelse av dam mot sør for å få en konstruksjon som er etter damsikkerhetsforskriften. Dette gjøres i samarbeid med Steinar Moe eiendom AS og Skien kommune.

NVE med Rune Engesæter og Anders Søreide fra Norconsult var på besøk 20. november for å få en gjennomgang av pågående aktiviteter og for å befare anlegg som er under revurdering.

Status på tilsyn

Det er ikke avdekket nye tilstander med karakter 4,

Periodisk tilsyn.

Periodiske tilsyn av sluseanleggene utføres før sesongstart hvert år.

Hovedtilsyn

Observasjoner fra hovedtilsyn, Ulefoss og Eidsfoss sluseanlegg:

- Det må utarbeides en instrumenterings og rapporteringsplan for deformasjonsmåling
- Strømkabel tilhørende Cappelen demonteres
- Revidere beredskapsplan, analyseplan og innsatsplan
- Revidere nøkkeldata- Revidere analyse for 3. person sikkerheten
- I overkanalen til Eidsfoss er det et tunnelinntak til et nedlagt kraftverk.

Sikkerhet i fm nedleggelsen bør undersøkes nærmere.

Revurderinger

Det pågår nå revurdering av sluseanleggene Kjeldal, Lunde, Vrangfoss og Løveid.

Felles for revurderingene er generell mangel på dokumentasjon, tegninger og beregninger.

For damanleggene Kjeldal og Lunde ble revurderingsrapportene ikke godkjent av NVE.

Reviderte rapporter er under utarbeidelse, nye frister er avtalt med NVE.

Utfordringen er å kunne dokumentere at anleggene har nødvendig sikkerhet i fm. med vårt bruk av sluseanleggene.

Skien sluseanlegg ble revurdert i 2004, revisjon av denne skal utføres på nytt for å få vurdert hvordan sluseanlegget kan få tilfredsstillende sikkerhet.

Spesielt tilsyn

Ikke vært behov

Miljøtilsyn

Avventer et samarbeid med Statkraft om kartlegging av biologisk mangfold og hvordan kraftutbyggingen og slusedriften påvirker vassdraget. Vurderer oppstart i 2021

Beredskap

2019 hadde ingen hendelser som krevde beredskap.

Sikringstiltak av hensyn på allmenheten

Det samarbeides med kraftverkseieren for å få utarbeidet en oversikt med ansvarsfordeling over hva vi har/må ha av sikringstiltak i kanalen. Arbeide med en ny skiltplan for kanalen er igangsatt. Kraftverkseiere vil bli kontaktet for et mulig samarbeid.

Kartlegging av seilingsdybder i skipsleia vurderes.

Regulering Eidselva

Det er behov for en gjennomgang av hvordan en saksbehandler senkning/oppfylling av magasinene.

En bør få klarhet i hvilke hensyn kraftverkseiers plikter å ta.

Når en i sin tid vedtok å heve vannstanden fra Norsjø til Bandak ble det tinglyst skjøter som gir rett til å senke vannstanden for å kunne utføre vedlikehold av sluseanleggene.

En kjenner ikke til om denne retten ble tatt vekk nå kraftverkene ble bygget.

Bandakkanalen og utvalgte miljøer fredet i 2017

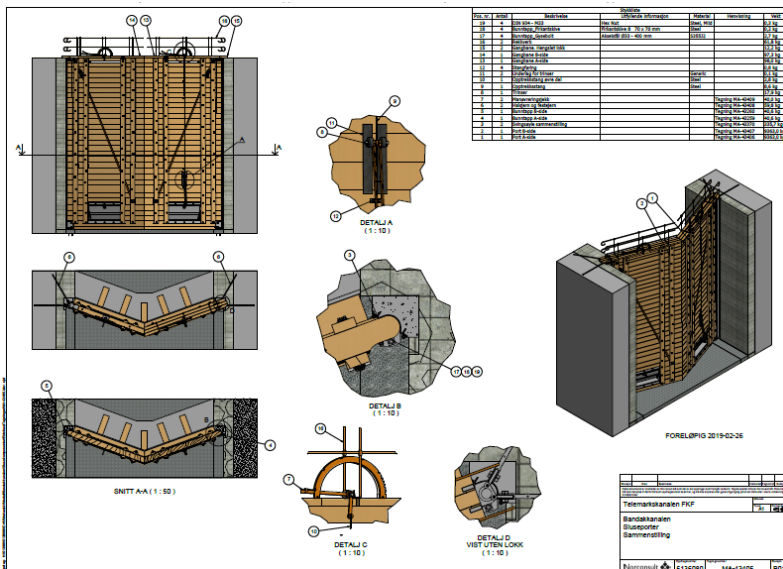
Det utarbeides nå en forvaltningsplan som skal avklare hvilke arbeider som krever dispensasjon.

Arbeidet med å få etablert godkjente beskrivelser, tegninger og beregninger på hvordan vedlikeholdet skal utføres forsetter.

Tappe-/stengelukene

Lukene i sluseportene erstattes av en ny standardisert lukekonstruksjonen.

Nye luker er bestilt for levering i 2020

Revisjonsstengsler

Arbeide med å prosjektere/bygge revisjonsstengsler skal fortsette. Underkanal Hogga og i over/underkanal Eidsfoss har prioritet.

Spekking av slusekammer

Arbeide med å få utarbeidet en standard for spekkingen av slusekammer pågår. Nedre del av Ulefoss har i år vært benyttet til testing av ulike metoder for utførelse og valg av mørtel.

Tilstandsvurdering sluseanleggene

Høyre side(A) og venstre side(B) er sett medstrøms og nummerering av porter/slusekammer går motstrøms

Det periodiske tilsynet utføres i to omganger der den ene utføres ved hjelp av dykker. Tilsynene utføres før sesongstart.

Skien sluser

I 1939 ble flomporten tatt ut av bruk da den ble senket med ca. 1 m i fm. bygging av ny bro.

Konklusjonene fra revurderingen fra 2007 må gjennomgås på nytt da sluseanlegget ikke hadde tilstrekkelig høy sikkerhet. Avventer en NVE godkjent revisjon av gjeldende flombe-regning fra kraftverkseier før arbeidet kan starte.

Port 1; (nedre) hovedkarakter 3

Aggregat-rom må ryddes.

Lekkasje bunnerskel, skifte av foring legges i LTP

Aggregat og rørgater rengjøres, bør montere oppsamlingskar for oljelekkasjer. Aggregat-rom må ryddes.

Målepunkt for deformasjoner er etablert

Port 2; hovedkarakter 3

Aggregatrom må ryddes.

Aggregat og rørgater rengjøres, det bør monteres oppsamlingskar for oljelekkasjer.

Det er mistanke om deformasjoner i slusemur, måleprogram er etablert.

Målepunkt for deformasjoner er etablert

Løveid sluser

Sluseanlegget ble offisielt åpnet for drift i 1861. Anlegget har 3 slusekammer med 4 sett stålporter fra 1986 – 90.

I tillegg er det flomkammer i overkanalen med en treportene her ble total restaurert i 2013 som en kopi av den originale.

Revurdering pågår, hele anlegget ble tørrlagt ved bruk av revisjonsstengslet «Klappen», Anlegget er skannet av TBC as v/ Stig O. Valen

og inspisert av Norconsult v/ Bernt Strand, Jørn Willassen og Alexander Fossgard.

Det er funnet godt med dokumentasjon fra bytting av sluseporter mens som bygget dokumentasjon er helt fraværende.

Sluseanlegget høyre side er åpen og benyttes som gangvei. Venstreside opp til overkanal er stengt for allmenheten

Rydding av vegetasjon og kontroll/ettersikring av fjellskjæringene gjennomføres etter faste intervall.

En vurdering av behovet for korrosjonsbehandling, tilstanden til hydraulikk og tiltak for å hindre oljelekkasjer inngår revurderingen som pågår.

Port 1; hovedkarakter 3

Lekkasjer svingsøyler og bunnterskel.

Rekkverk løse med rust, må overhales.

Oljelekkasje begge sider.

Målepunkt for deformasjoner etablert

Bilde under viser målepunktene

Port 2; hovedkarakter 3

Svingsøyle mangler trebeskyttelsen

Portblader trenger overflatebehandling,

frostsprenning i dekkplater

Hydraulikkanlegg inkl. slanger er slitt.

Port 3; hovedkarakter 3

Svingsøyler lekkasjer

Portblader trenger overflatebehandling,

frostsprenning i dekkplater

Hydraulikkanlegg inkl. slanger er slitt.

Port 4; hovedkarakter 2

Hydraulikkanlegg inkl. slanger er slitt.

Vegetasjon

Skader etter påkjørsel

Port 5; (flomport); hovedkarakter 2

Livbøyer i overkanal mangler

Ulefoss sluser

Mye avfall etter entreprenør

Det skal utføres en ny sikkerhetsanalyse for 3. person i samarbeid kraftverkseier der drift av kraftverk og manøvrering av luker i omløp og dam står sentralt.

Forankringsklosser og moloer i øvre og nedre kanal har gjennomgående sprekker og store utfall. Må inspiseres med dykker og tilstandsrapport og plan for rehabilitering utarbeides.

Oljefylt kabel som går langs sluseanlegget må fjernes, tilhører Cappelen/Statkraft.

Revisjonsstengsel i nedrekanal er bygget.

Port 1; Hovedkarakter 3

Gjenstår å spekke murkrone

Molo underkanal undersøkes, plan for rehabilitering utarbeides.

Skifte luker i portene

Målepunkt for deformasjoner er etablert

Port2; (bruporten); Hovedkarakter 2

Skade på portbeskytter, noe råte i øvre del portblad,

Port 3; (høgporten); Hovedkarakter 3

Rekkverk må utbedres

Port overhaldt vår 2018, byttet 10 stk stokker på hvert blad, nye luker merket 1 og 2.

Port 4; Hovedkarakter 1

Spekking

Molo i øvre kanal har omfattende setningsskader, dykkerinspeksjon med forprosjekt. Rapport fra geolog våren 2018 angående fjellsikring **må** følges opp raskes mulig. Utført 2018/19

Fjellsikring gjennomføres snarest

Rekkverk må utbedres

Eidsfoss sluser

Mangler stengsel over- og underkanal, ikke aktuelt med flomport

Port 1; hovedkarakter 2

Slitasje hovedbolt og reimer, noe råte i labanker

Port 2; (høgporten); hovedkarakter 3

Begynnende råte i labanker og øvre del av porter

Fortøyninger og fendere utbedres inkl. ledere og rekkverk

Port 3; hovedkarakter 2

Rekkverk, belysning defekt

Vrangfoss sluser

Revurdering pågår

Det planlegges full rehabilitering port 2, smieporten og port 3, fjellporten

Mangler stengsel i underkanal

Tidligere har det her vært flomport. Ny flomport vurderes i fm. pågående revurdering.

Port 1; hovedkarakter 2

Murkrone bør spekkes

Port 2; (smieporten); hovedkarakter 3

Full rehabilitering planlegges i 2020

Måler bevegelser i murer, svingsøyler, råteskader, løs bunnstokk, store lekkasjen som går ut på terreng. Stor slark på hovedbolt lukehendel begge sider. Løs bunnstokk, ikke innstøpt. Slark i luke b-side

Port 3; (fjellporten); hovedkarakter 3

Skader med utfall på svingsøyler. Port og gangbrett på b-side har råte skader. Bunnstokk er løsnet fra betongterskelen. Lukehendel, slark i hovedbolt begge sider

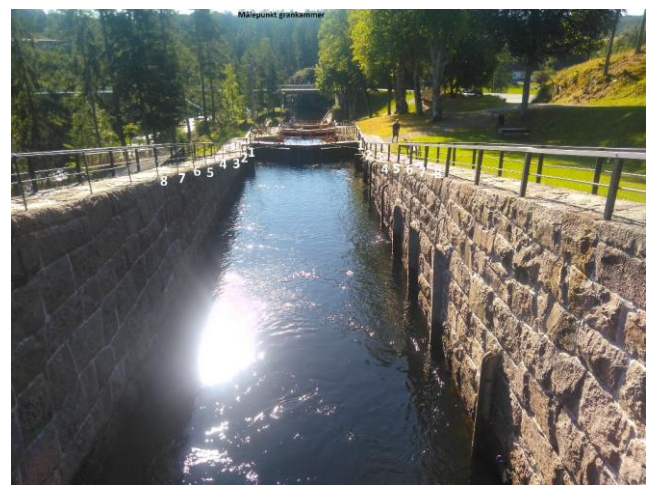
Port 4; (grånporten); hovedkarakter 3?

Mye bevegelse i port 4 a-side, grus er benyttet! for å etterfylle sprekker i murkrone

Rehabilitert/nye svingsøyler, portbeskytter b-side, nedre portlager med bunnstokk

Nye luker montert

Bilde under viser plassering av bolter for deformasjonsmåling

Port 5; (høgporten); hovedkarakter 2

Rehabilitert i 2017, svingsøyler, portlager, bunnstokk og nye luker i 2018 Delvis spekka, nye skader, lekkasje til kammer under

Port 6; hovedkarakter 3 ?

Noe spekking gangbaner

Mangler skilting fra adkomst over dam

Mangler lys på molo

Lunde sluser

Revurdering pågår

Mangler stengsel over- og underkanal, ikke aktuelt med flomport Advarselskilt mangler

Lenser overhales, mudre gjestehavn

Port 1; hovedkarakter 2.

Rekkverk løst, påkjørt, noe spekking

Port 2; hovedkarakter 2. Revurdering pågår

Murkrone spekkes, jekkespor byttes

Kjeldal sluser

Revurdering pågår

Mangler stengsel over- og underkanal

Gjestehavn og kanoopptak bør mudres

Lenser mellom Kjeldal og Hogga, vedlikehold planlegges (forprosjekt)

Port 1; hovedkarakter 2

Lekkasjer begge sider, rekkverk 70 cm
Div. el. utstyr etter fiskesperre fjernes, korrosjon i spuntvegg

Port 2; hovedkarakter 2

Hogga sluser

Mangler stengsel i underkanal, ikke aktuelt med flomport, sikkerhet og rekkverk

Port 1; hovedkarakter 3

Råteskader, store lekkasjer, utbuling, deformasjonsmålinger i kammer etableres,
Gjedde lys ikke i bruk, vurder fjerning

Port 2; hovedkarakter 2

Mye lekkasje bør spekkes, råteskader

Port 3; hovedkarakter 2

Mye lekkasje, molo fundament, spekking

Tilstandsvurdering damanleggene

Dam Damfossen

Konsekvensklasse 1.

Dammen ble bygget om i 1972 og lukearrangementet som ble levert av Kværner Bruk består av to like store klappeluker B x H = 17,66 m x 2,27 m

Skien kraftproduksjon drifter flomlukene for TK. Det er tatt kontakt for å få utvidet avtalen til også omfatte eiers ansvar for hele dammen. Rehabilitering lukene er utført, sluttrapport utarbeidet og sendt NVE

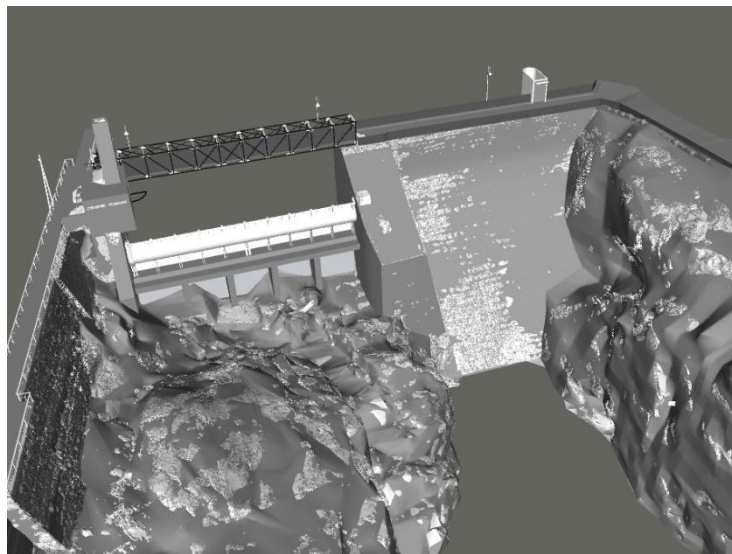
Gjenstår arbeide med å få bygget en ny damavslutning på høyre side. Teknisk plan er ferdig. Byggestart avhenger av at reviderte flomberegning for Hjellevann er NVE godkjent.

Det har også kommet opp et behov for å bygge ny bro over Damfossen i fm. utbygging av Klosterøya. Alternativet som nå står sterkest er å erstatte dagen bro over dammen med en konstruksjon.

Broen prosjekteres av Asplan Viak AS på vegne av Skien kommune. Prosjektering av flomstørrelser og plassering/høyder er utført av Norconsult.

Vrangfoss dam

Konsekvensklasse 3

Bildet viser en komplett 3 D modell nedstrøms side av Vrangfoss.

Revurdering pågår, slutføres i 2020

Statkraft og Telemarkskanalen har engasjert Norconsult til å revurdere dammen med luker.

Det er installert instrumenter for kontinuerlig overvåking av poretrykket. Målingene overføres direkte til driftssentral med alarm og lagring. Så langt ingen unormale målinger.

Lunde dam

Konsekvensklasse 2

Dammen har ikke behov for særskilte tiltak på dammene utover normalt vedlikehold.

Lukeinstallasjonen bedømmes til å være i god stand, men restlevetiden skal vurderes.

Kjeldal dam

Konsekvensklasse 1

Dammen har ikke behov for særskilte tiltak på dammene utover normalt vedlikehold.

Lukeinstallasjonen bedømmes til å være i god stand, men restlevetiden skal vurderes.

Bunntappeluke manglet dokumentasjon (tegninger og beregninger)

2 vedlegg til årsrapporten er ikke tatt med.

Velkommen som medlem.

Som medlem av Telemarkkanalens Venner er du med på å bevare vår kulturarv i Telemark.

Det første kanalanlegget mellom Norsjø og Skien kom i 1861. Vannveien blei enklere, raskere og billigere. Det blei lettere å fløte tømmer og vassdraget kunne reguleres og hindre flom.

Fra 1887 arbeidet 500 personer i fem år med å sprengte seg gjennom fjell og mure og tømre seks sluseanlegg og en rekke bygninger tilknyttet sluseanlegga mellom Bandak og Norsjø. I 1892 sto kanalen ferdig og den blei betegnet som det "åttende underverk" i Europa.

I dag er Telemarkskanalen et nasjonalt klenodium med stor attraksjon for fastboende og turister.

Telemarkkanalens Venner har til formål:

- Å arbeide for fortsatt drift av Telemarkskanalen.
- Å arbeide for vern av de minnesmerker, natur- og kulturverdier som ligger til vassdraget og er knyttet til driften av kanalen.
- Å stimulere til økt bruk av kanalen og vassdraget i ferie- og rekreasjonssammenheng, for å øke allmennhetens engasjement og kanalens status.

Bli medlem

Mer opplysninger om Telemarkkanalens Venner finner du bl.a. på vår Facebookside. For medlemskap send epost til kanalvenn@gmail.com, ring telefon 907 28 722 eller send kontingenten som er kr. 200 til vår konto 2650.11.45725.

Har du et prosjekt du kunne tenke deg?

Har du noen tanker om et prosjekt langs ved Telemarksvassdraget/Kanalen du kunne tenke deg å få gjennomført? Det kan være rydding av buskas, oppsamling av plast og annet avfall, reparasjon av ei brygge eller på annen måte å lage det trivelig og fint

langs vassdraget? Er det andre du kunne jobbe sammen med om dette?

Dersom noe av dette er tilfelle, kan Telemarkkanalens venner være behjelpelig med å søke og kanskje også være med på prosjektet. Ta gjerne kontakt med oss.

Foto: Bjørn Olav Haukelidsæter.